

Nội dung

Lời nói đầu . 7

Tiên cảnh ở trần gian . 9

To như cái đình . 25

Người Việt duyên xinh . 43

Lộng lẫy vàng son . 59

Sắc màu mùa xuân . 75

Sách của người xưa . 95

Sinh hoạt người xưa qua nét khắc . 115

Đất và lửa . 131

Màu rừng sắc núi . 147

Tượng gỗ Tây Nguyên . 167

Lời nói đầu

Các bạn và các em thân mến,

Di sản nghệ thuật tạo hình của Việt Nam từ lâu đã nổi tiếng về sự duyên dáng và vẻ đẹp độc đáo, cũng như giàu giá trị văn hóa và thẩm đằm tinh thần phương Đông. Tuy vậy, sự mộc mạc của nghệ thuật Việt Nam thường bị khuất lấp, do đó trước thế kỉ XX hầu như ít được người nước ngoài biết tới. Hàng thế kỉ nội chiến và đánh giặc ngoại xâm cũng khiến nhiều công trình tinh xảo bị tàn phá và hiện vật quý giá bị thất lạc. Phần lớn những gì còn lại chỉ là phế tích hoặc đang trong tình trạng hư hại.

Với mong muốn giới thiệu tới bạn đọc mọi lứa tuổi sự phong phú và giá trị của nghệ thuật tạo hình Việt Nam, trong những năm 2000, nhóm chuyên gia do họa sĩ Phạm Quang Vinh chủ biên đã dày công biên soạn nên bộ sách "Nghệ thuật Việt Nam". Với những đề tài như *Tiên cảnh ở trần gian, Màu rừng sắc núi, Đất và lửa, To như cái đình...*, bộ sách đã vẽ nên một bức tranh khá bao quát về vẻ đẹp, sự phong phú và giàu có, giá trị trường tồn của nền mỹ thuật tạo hình Việt Nam. Tập hợp hình ảnh sống động với lời kể chi tiết mà dễ hiểu, cùng các chỉ dẫn văn hóa, mỗi đề tài lại giúp bạn đọc làm quen với một hình thái nghệ thuật khác nhau của dân tộc Việt Nam qua tiến trình lịch sử như hội họa, tranh in, điêu khắc, làm gốm, kiến trúc, v.v... Bộ sách đã để lại những dấu ấn sâu sắc trong giới hâm mộ nghệ thuật nước nhà và công chúng rộng rãi.

Nhà xuất bản Kim Đồng hân hạnh giới thiệu lại bộ sách này dưới hình thức mới như một tài liệu hướng dẫn bước đầu cho bất cứ ai có hứng thú và nhu cầu tìm hiểu về nghệ thuật Việt Nam nói riêng và về Việt Nam nói chung. Chúng tôi tin rằng khi đọc sách, bạn đọc sẽ tìm thấy niềm vui như chúng tôi đã có khi thực hiện cuốn sách. Những đóng góp giúp cuốn sách ngày một hoàn thiện hơn luôn được đón nhận với lòng biết ơn sâu sắc nhất.

Trân trọng,
Nhà xuất bản Kim Đồng.

Tiên cảnh ở TRẦN GIAN

Thạch tảng chạm khắc đá ở đầu kê chân cột, chùa Phật Tích (Tiên Du, Bắc Ninh). 1057. 72 x 72 x 17 cm.

Năm 1010, nhà Lý dời đô từ Hoa Lư đến Thăng Long. Nhà Lý cũng là thời kì khởi đầu rực rỡ cho việc xây dựng chùa.

Chùa thời Lý đồ sộ nhất, do nhà nước xây dựng bởi Phật giáo là quốc giáo và rất hưng thịnh. Tuy nhiên, các di tích thời Lý chỉ còn ở quy hoạch và các mảnh vụn kiến trúc bằng đá và đất nung.

Các chùa lớn thường ở lưng chừng núi, có ba hay bốn lớp nền với một tháp cao hàng chục mét. Điều khắc, trang trí đá là chính...

Thiên nhiên vây quanh là cái nôi của ngôi chùa. Chùa ở trong thắng cảnh như con ở trong lòng mẹ.

Tượng thú bằng đá. Chùa Phật Tích (Tiên Du, Bắc Ninh). 1057. Dài 150 cm, cao 120 cm.

Chùa Yên Tử gồm 10 chùa nằm rải rác từ chân núi lên đến đỉnh Yên Tử (Quảng Ninh) là cái nôi của phái Thiền Trúc Lâm của Trần Nhân Tông, các vua Trần thường về tu ở đây.

Chùa Côn Sơn, Chí Linh, Hải Dương.

Chùa Côn Sơn (Hải Dương) gắn với Nguyễn Trãi khi ông ở ẩn.

*Côn Sơn có suối
Nước chảy róc rách
Ta lấy đó làm đàn
Côn Sơn có đá
Mưa rửa sạch rêu phơi màu xanh
Ta lấy đó làm chiếu...*

—Nguyễn Trãi.

Bến Đục, suối Yến.

*Hôm nay đi chùa Hương
Hoa cỏ mờ hơi sương...
—Nguyễn Nhược Pháp.*

*Người tai mắt, kẻ nhân gian
Ai chẳng đến Hương Sơn thì cũng tục
—Vũ Phạm Hàm.*

Các thi nhân cổ kim đã tốn biết bao giấy mực cho nơi đệ nhất danh thắng này.

Suối Yến, chùa Hương (Hương Sơn, Mỹ Đức, Hà Nội).

Đường lên Thiên Trù, chùa Hương (Hương Sơn, Mỹ Đức, Hà Nội).

Chùa Hương là một điểm du lịch nổi tiếng trong nước. Đi thuyền giữa một "Hạ Long thu nhỏ", vào đến Trình, rồi lại xuống thuyền qua cầu Hội, tới bến Trò thăm chùa Thiên Trù, vào chùa Tiên có thơ đề của chúa Trịnh Sâm ca ngợi nơi đây cảnh đẹp nhất trời Nam. Chùa Giải Oan có suối Giải Oan. Dù mỗi gỏi chồn chân ai cũng muốn vào tới chùa trong, tức động Hương Tích.

*Chân dù mỏi, gỏi dù chồn
Động chùa lên tới lòng còn khát khao*
—Vũ Đình Liên.

Tới nơi thấy cảnh kì thú trong hang:

*Lối vào đó vén mây trông đã rõ
Vạn trạng với thiên hình vô số
Vẫn hãy còn giấc ngủ lơ mơ
Xanh như mây và đá tro tro*
—Vũ Phạm Hàm.

Ai muốn cầu tự cũng cầu ở đây: Hòn Cô - Hòn Cậu. Rồi hôm sau xuống núi trở về bến Yến Vĩ. Đi chùa Hương thông thả phải mấy ngày để thả lòng cùng non xanh, nước biếc.

Tượng Phật trong động Hương Tích, chùa Hương (Hương Sơn, Mỹ Đức, Hà Nội).

Gác chuông chùa Trăm Gian (Chương Mỹ, Hà Nội).

Thầy đình chùa Thầy (Sài Sơn, Quốc Oai, Hà Nội).

Chùa Trăm Gian có tên gọi như thế vì có đủ 100 gian nhà, nằm ở lưng chừng núi, thông reo vi vu, nhìn xuống xóm làng yên ả, kiến trúc độc đáo, nhiều tượng đẹp, trong đó có tượng Đò đốc Đặng Tiến Đông của nhà Tây Sơn.

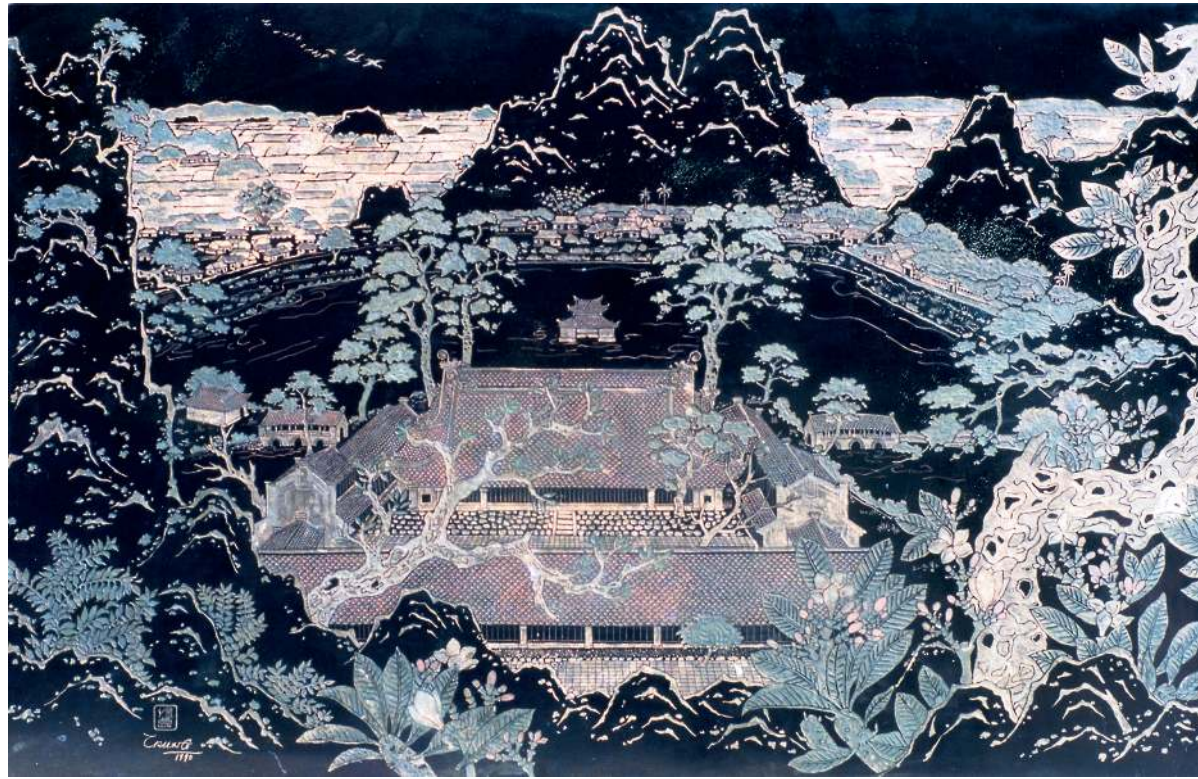
Chùa Thầy trên núi Sài Sơn nổi tiếng là đẹp. Trước chùa có hồ rộng với nhà thủy đình xinh xắn. Hai cầu ngói Nhật Tiên và Nguyệt Tiên dẫn lên chùa Cao ở trên núi. Hai cầu này do Trạng Bùng (Phùng Khắc Khoan) xây năm 1602.

Trong chùa Cả có ba pho tượng Tam Thế rất đồ sộ vào loại kiệt tác của điêu khắc Việt Nam. Còn có tượng sư Từ Đạo Hạnh và tượng vua Lý Thần Tông (tương truyền là hậu thân của Từ Đạo Hạnh).

Trên đình có một bãi phẳng gọi là chợ Trời. Vòng ra phía sau có hang "Cắc Cớ":

*Rủ nhau lên núi Sài Sơn
Ai làm đá ướt, đường trơn hỡi mình,
Hỏi non non cũng làm thỉnh
Phải rằng non đã vô tình với ai*

—Trần Tuấn Khải.

Công Văn Trung. Phong cảnh Sài Sơn. Sơn khắc. 1990. 90 x 140 cm.

Leo núi qua hàng cây đại già đến đến Thượng. Ở đây có hang Bò, hang Gió, tiếp đó có chùa Một Mái dựa lưng vào vách núi và nhà thờ họ Phan Huy lưng lầy (Phan Huy Ích, Phan Huy Chú).

Khách xưa nghỉ ngơi để thơ ở đây.

*Có động, có hồ, có chợ Trời,
Núi sông một dải, xứng kì quan.*

Vế câu đối này ở chùa thu tóm nghệ thuật cảnh quan tinh tế của cha ông ta. Chùa Thầy từng là đề tài cho rất nhiều tác phẩm hội họa.

Văn cảnh chùa là hương thụ nghệ thuật nhưng nhiều khi bị tục lệ mê tín lấn át.

Miếu Sơn thần chùa Tây Phương (Thạch Xá, Thạch Thất, Hà Nội).

Tam quan chùa Kim Liên (Nghị Tàm, Tây Hồ, Hà Nội).
Kiến trúc thế kỉ 18.

Toàn cảnh chùa Bút Tháp (Đình Tổ, Thuận Thành, Bắc Ninh)

Chùa cũng góp phần phát triển kiến trúc. Chùa Tây Phương (Hà Nội) dựng lại năm 1794 theo kiểu chùa Kim Liên (Hà Nội, dựng năm 1792) đã đạt tới chuẩn cổ điển của kiến trúc chùa Việt Nam, với sự cân đối hài hòa, các kiểu thức vì kèo, đầu đao, phân chia không gian trong nhà, tỉ lệ và phong cách trang trí vừa phải.

Đặc biệt là sự phân bố ánh sáng tự nhiên trong nội thất được ca ngợi là thành tựu của kiến trúc Việt Nam: sáng sủa, mát dịu, êm đềm, tế nhị như trong tranh của các bậc thầy.

Tam quan chùa Kim Liên (Hà Nội) chỉ có một hàng cột, là mẫu mực nghệ thuật cổng vườn đặc sắc.

Vườn chùa là nghệ thuật vườn cảnh Việt Nam, khác hẳn nghệ thuật vườn Trung Hoa và vườn châu Âu.